

Právní jednání všedního života a moderní promlčení.

Příspěvek k reformě rak. práva občanského. Piše Dr. Jan Heller.*)

Uznává-li se dnes všeobecně potřeba reformy neb alespoň revise našeho zákona občanského, platí to tím spíše o kapitole o promlčení, jež, pokud se týče právního jednání všedního života, zůstala na zásadách práva římského a neodpovídala — jak myslíme — již v době vydání rak. zák. obč. zcela změněným hospodářským poměrům nové doby. Stalo se tak nikoli vinou redaktorů zákona, jako spíše vnějšími, nahodilými okolnostmi.

Starí Římané byli národem zemědělským. Půda, země a co ku vzdělávání půdy sloužilo, byly jim nejpřednějším, ano z počátku jediným statkem, na němž bylo možno plně římské právo

*) První polovice přednesena v Jednotě právnické.

Literatura: Demelius: Untersuchungen aus dem roem. Civilrecht Weimar 1856. § 2. Klagenverjährung.

Unterholzner: Ausführl. Entwicklung der gesammten Verjährungslehre. 2. Aufl. Leipzig 1858.

Windscheid: Die actio des roem. Civilrechtes vom Standpunkte des heutigen Rechts 1856, a též ož Lehrbuch des Pandektenrechts, 3. vyd. Ansprüche I. str. 44. a 95.

Puchta: Institutionen. 10. Aufl. (Krüger) § 80.

Heyrovský: Instituce II. vyd. § 49.: Časové omezení a promlčení žalob.

Grawein: Verjährung und gesetzliche Befristung. Leipzig 1880.

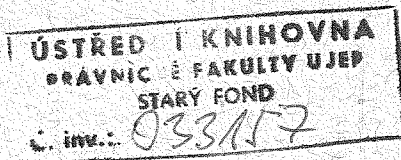
Motive zum Entwurf eines bürgerl. Gesetzbuches f. d. deutsche Reich. Amtl. Ausgabe 1888.

G. Planck: Bürgerl. Gesetzbuch nebst Einführungsgesetz. Verjährung. Str. 243.

Dr. Jos. Prušák: přednáška téhož v Práv. Jednotě »O deliktech na automatech« z 22. března 1900, »Právnik« str. 403.

Scialoja A.: L'offerta a persona indeterminata ed il contratto concluso mediante automatico. Città di Castello 1902 (rozebráno — známo toliko z kritiky prof. G. Pachioni v Krit. Vierteljahrsschrift, 3. Folge, Bd. X. 1903).

Jos. Unger: Zur Revision des allg. Bürgerl. Gesetzbuches v. Grünhuts Zeitschrift 1904.

vlastnické. To jest také alespoň jedním z řady důvodů, proč vidíme děje římské od založení města po 4 věky naplněny vnitřními zápasy o plodnou půdu — až zápas ten zákony, jež podali Cajus Licinius Stolo a Lucius Sextius r. 387/367 po mnoholetém zápolení jakž takž byl ukončen.

Pochopitelně, že národ zemědělský, požívající plody vlastní půdy, vlastním a rodiny přičiněním vypěstované, statky svoje jen měrou velice nepatrnou vyměřoval. Proto vznikalo z počátku jen málo nároků obligačních, a nejevila se toho potřeba, aby tyto po různu vznikající nároky byly časově omezeny. Proto starořímské *actiones* časově nejsou omezeny — jsou *actiones perpetuae*.

Jinak se věc utvářila, když vzrůstáním města zemědělství přestalo býti všeobecným zaměstnáním, když občané počali plody své půdy a svého hospodářství takměř pravidelně na trh dovážeti a ku prodeji nabízet, a když takto položeny základy obchodu. V těch dobách pro rozhodování sporů ve městě ustanoven nový orgán, právomocí svou od konsulů oddělený — totiž praetor urbanus, jenž následkem zmocnění obsaženého v zákoně zvaném

J. Stupecký: O promlčení občasných platů moderních v »Pochť« prof. Randovi r. 1904 podané a pak revid. překlad v Oest. Ger. Zeitg. č. 29—31. ai 1905.

Wilutzky: Doppelseitige Realverträge als Massengeschäfte v Archiv f. bürgerl. Recht. Bd. 27. Heft 1.

Sohm: Die aussergerichtl. Geltendmachung der Verjährungseinrede v Iherings Jahrb. 13. Bd. II. Folge 1905, Heft 1 a 2.

Christ. Weiss: Verjährung und gesetzl. Befristung. München 1905.

Foerster: Theorie und Praxis des heutigen preussischen Privatrechtes. Berlin 1880—1884.

Koch: Allg. Landrecht f. d. preus. Staaten. Berlin 1884.

Zachariae: Handbuch des französ. Civilrechts, šesté vyd. § 15. von den Quellen des code Napoleon.

La grande Encyclopedie pod heslem »Coutume« a zvlášť »coutume de Paris« — a »code civil«.

Coutume de la Prévôté et Vicomté de Paris — avec les notes de M. C. de Molin mise en meilleur ordre qu'auparavant. Paris MDCXLI.

La Coutume de la Prévôté et Vicomté de Paris par M. Pierre le Maistre. Paris MDCC.

Zákony evropské v textu uvedené.

Гражданское уложение. Проект высочайше учрежденной редакционной комиссии по составлению гражданского уложения. Съ объяснениями. С. Петербургъ 1903 г.

Randa Dr. A. ryt. Poznámky k osnově zákona občanského pro říši ruskou. Právník 1904, seš. 1. a 2.

lex Aebutia (z doby mezi prvou a druhou válkou Púnskou?) — shrnul návrhy obou sporných stran — jak žalujícího, tak žalovaného v písemnou větu čili instrukci neb formuli, kterouž soudce poukázal, aby žalovaného buď odsoudil nebo sprostil, podle toho, že by se soudci vidělo, že žalující svoje tvrzení prokázal neb neprokázal, aneb že by se mu vidělo, že žalobce dokázal sice svoje tvrzení žalobní, že však také žalovaný prokázal svou obranu. (Puchta Inst. § 80. str. 191., Heyrovský Inst. II. § 49. str. 157.) Takto dána praestorovi městskému moc, že mohl uděliti právní ochranu poskytnutím formule i na takové poměry, jichž jus civile dosud neuznávalo (quae in bonis erant). Avšak praetor takové formule čili takové právo přednesené věci před soud, čili právo žalobní, neposkytoval na vždy, nýbrž některá omezoval toliko na rok (actiones ex delicto, act. poenales) — rovněž jako některé interdiktý — ano jiná taková práva jako žaloby ex edicto aedilico (quantum minoris, redhibitoria) omezoval toliko na 2 až 6 měsíců.

Též žaloba dědice povinného pro zkrácení na dílu povinném (querela inofficiosi testamenti) omezena na dobu 5 let, poněvadž zkrácení na dílu povinném pocitováno jako osobní bezprávi dědici povinnému způsobené.

Že pak žaloby na zrušení smluv tržních jako actio redhibitoria neb quantum minoris časově co nejvíce omezeny, vysvětluje se tím, že dlouhým jich trváním ohrožena by byla veškerá bezpečnost obchodu, kdyby kupní smlouvy, jinak řádně uzavřené, pro vady prodaného předmětu po nepoměrně dlouhou dobu byly zrušitelné. (Demelius Untersuchungen aus dem roem. Civ. R. 1856 str. 49.) Tak ohroženo by bylo klidné držení statků na základě kupních smluv nabytých. To platí o actio quantum minoris právě tak, jako o actio redhibitoria; neboť též ona, zejména jedná-li se o značné slevy z tržní ceny, čelí přímo proti podstatě smlouvy kupní.

Konečně roku 424 po nar. Kr. císařové Honorius a Theodosius II. zavedli třicetileté promlčení obligačních nároků vůbec, jež však netýkalo se již dřívějším právem stanovených kratších lhůt, které v platnosti zůstaly i po císařském všeobecném zákoně promlčecím.

Sluší ovšem i pro právo Římské činiti rozdílu mezi lhůtami promlčecími a lhůtami napřed již vyměřenými zákonem pro výkon jistého práva tak, že po uplynutí lhůty té práva onoho

badatel jest nejen oprávněn, ale i povinen, aby před žádoucí záhadou vědeckou šíje své nesklonil a i díla auktorit sebe vyšších podrobil úctyplně sice, ale pronikavé kritice, silou nás naplňuje, abychom pokračovali na dráze započaté.

Jest příznakem nové doby, že se města a jich obyvatelstvo netušenou měrou vzcházejí, a že v těchto městech odbývají se hromadné prodeje zboží a to nejen pro obyvatele městské, ale i pro obyvatele venkovské. Obyvatel městský na mnoze má jen pravidelný důchod peněžní, a z něho obstará co den nákup požívatin pro všední život potřebných z pravidla za hotové. Venkovan pak najde ve městě odbytiště čili tržiště, kde plody půdy za peníze prodává. Pouhá směna plodů za plody jiné, zboží za zboží, dnes v Evropě takřka pominula. Na místo hospodářství naturálního nastoupilo hospodářství peněžní. Vždyť obyvatel města alespoň z velké části vládne jenom tím penízem, i ten, který řemeslníkem, umělcem neb kupcem jest, svoje výrobky, svoje zboží zpeněží, a co sám s rodinou svou potřebuje — za hotové kupuje. Počet těchto co den se opakujících čili všedních smluv se tudíž úžasným způsobem rozmnožil, neboť od kuropění, od nakupování těch housek a mléka k snídání, až do noci se takovými smlouvami kryjí všední potřeby jednotlivců i celých rodin. Původně se tyto všední smlouvy uzavíraly z pravidla na trhu neb na náměstí, obyčejně »trhem« nazývaném. Dnes však ve městech každá veřejná ulice, každá třída, každé náměstí vykazuje velkou řadu krámů s nejrůznějším zbožím.

Vedle tohoto ohromného počtu všedních smluv kupních rovněž měrou netušenou rozmnožil se jiný druh smluv, bez nichž bychom dnes ani žítí nemohli.

Jsou to služby námezdní o službách druhů nejrůznějších, komplikovaných se smlouvou kupní často tak, že jest k tomu zapotřebí již zvláštního právního důvtipu a vzdělání, abychom rozsoudili, který druh smlouvy máme po ruce.

Ani tu nelze právní život náš porovnat se životem jen poněkud zámožného Římana; neboť toho obsluhovali otroci; jeho děti vyučoval řecký otrok; hudbou jej bavil otrok, vařil mu otrok, v mlýně pracoval otrok atd. My pak dnes, abychom všechny tyto potřeby svoje ukojili, uzavíráme denně nesčetný počet smluv námezdních i kupních a zvláště dopravních s drožkami, tramvají atd.

Zvláštnost těchto všedních smluv počtu ohromného ani Pruský L. R., ani rak. zák. obč. nezná, — tak že nároky z nich dle těchto zákonů podrobeny jsou obyčejným lhůtám promlčecím, t. j. nárok na zaplacení housky k snídání koupené na zaplacení mouky k obědu koupené, na zaplacení litru piva, nárok holiče za oholení souseda, nárok obuvníkův za cenu dodaného páru bot, krejčího za dodaný kabát atd. atd., promlčí se teprve v 30 letech a odběratel čili zákazník, jsa na příkl. po 29 letech žalován na zaplacení, musí určitě stvrditi a prokázati, že zaplatil.

Sluší doznati, že strany samy ani sobě nejsou vědomy těchto přímo hrozných lhůt promlčecích a že život praktický je téměř ignoruje, uznáváje nutnost, ano nezbytnost dřívějšího zaniknutí pohledávek z takových všedních obchodů. Jak na příkl. pohlíželo by věřitelstvo a jak pohlížel by pan státní zástupce na kridatára, jenž by mezi aktivy uváděl na tisíce pohledávek 20 až 29 roků starých!

Bohužel theorie vědy právníké těmto millionům všedních smluv kupních, námezdních, dopravních atd. dosud málo pozornosti věnovala, snad proto, že strany, smlouvy takové uzavírající, jen v nejjednodušších případech, ba ohledně jistých druhů těchto smluv skorem nikdy nedovolávají se pomoci soudcovské. Mají však smlouvy tyto přes to již pro ohromný počet svůj takovou důležitost pro veřejný život právní a tím i pro vědu právní, že stojí to za to, abychom sobě uvědomili alespoň nejpodstatnější značky těchto všedních smluv, jichž každodenní počet mnoha millionů dosahuje.

Tu znamenáme (shodující se celkem s výklady článku Willutzkiho Doppelseitige Realgeschäfte als Massengeschäfte v Archiv f. bürgerl. R. Bd. 27, Heft 1):

I. Zvláštní, vůči jiným právním jednáním a vůči naukám theorie tak velkou váhu kladoucím na »způsoblost k právním činitelům« — na prostou odlišnou úkazu, že v krámech a obchodech, kde se takové všední smlouvy za účelem ukojení všedních potřeb životních uzavírají, rovněž jako na drahách, tramvají, z pravidla nikdo se neptá, jak se zákazník neb odběratel jmenuje, kdo jest, kupuje-li pro sebe neb jménem jiného.

Prodávající neb podnikatel ústavu dopravního neb jeho zástupce (kondukteur) se ani neptá, je-li zákazník zle-

filý neb k právním činům a k uzavírání smluv již z p ů s o b i l ý; zákazník prostě položí peníz, vezme zboží a odejde, neb vstoupí, zaplatí za jízdu, projede svůj určitý počet stanic a zase vystoupí, aniž osoba jeho jest zjišťována. První vlastností těchto smluv jest tedy, že osoba odběratele a z p ů s o b i l o s t jeho jsou významu jenom podružného a to proto, že uzavření smlouvy a její plnění z obou stran čili realizace vykoná se tu rázem, mnohem více skutkem (re), než slovy a prohlašováním. Rozumí se, že

II. k takovému uzavírání a současnému realizování hodí se jenom smlouvy zcela jednodu ch é, neobsahující buď žádných neb jen pranepatrných vedlejších ustanovení (na příkl. změna vozu na určitém náměstí), beze všech komplikujících podmínek a beze všech lhůt, jimiž by se plnění té neb oné strany odkládalo tak, že by uzavření a realizování smlouvy více v jedno n e s p a d a l o (Wilutzký str. 106. a násl.). Příznačná vlastnost tato jeví se při položení ceny za zkrejcarovou housku neb za chléb určité ceny a odebrání jeho, odevzdání poplatku za přechod mostu a neokladný přechod, koupě lístku jízdního a vykonání jízdy atd.

III. H o t o v é p l a c e n í a n e o d k l a d n é p l n ě n í patří k povaze takových všedních, hromadně uzavíraných smluv tak, že na příkl. Wilutzky, l. c. str. 107. do konce se domnívá, že tu nastává úplné přesunutí břemene průvodního, tak totiž, že obchodník žalující na zaplacení ceny z takového všedního obchodu musel by tvrdit a dokázat netoliko, že žalovaný zboží koupil, ale i že zboží nezaplatil. Zdá se nám, že tu W i l u t z k ý až příliš daleko zachází a že takové břemeno mohlo by žalobci jen tenkrát a teprv pak býti uloženo, když by se napřed žalovanému byl podařil excipiendo důkaz, že v k r á m ě ž a l u j í h o při podobných všedních prodejkch prodává se v ů b e c a z p r a v ě d l a jen za hotové; pak ovšem musel by sám prodávající žalobce replicando tvrdit a dokázat, že žalovaný výjimečně neplatil.

IV. Toto obvyklé uzavírání a s o u č a s n é plnění všedních smluv s obou stran a tudíž současné konsumování obsahu obligace má důsledek, že při nich není obvyklo, aby plátce od příjemce žádal kvitance neb v ů b e c p o t v r z e n í p r í j m u.

Představme sobě jenom na příkl. hromadné kupování a prodávání potravin na sobotním trhu, neb v k r á m ě o b l í b ě n ě h o

kupce — detaillisty v sobotu večer neb v předvečer svátků vánočních a pod. — a ihned seznáme, že při takových obchodech vydávání formálních kvitancí jest takřka nemožno, a že tudíž vzdor předpisu § 1426. zák. obč. nikomu v životě nenapadne, aby je prodávajícímu ukládal.

Při nejmenším nastaly by stagnace, nastaly by zmatky a obchodník by se nejspíše raději toho vzdal uzavírati obchod se zákazníkem, jenž by koupil zboží za malou cenu, a tvrdošijně stál na svém právu, na kvitanci. Zmatky ty byly by tím povážlivější, kdyby se jednalo o prodej v takovém obchodě živnostenském, jenž, jako na příkl. pekařství (§ 53. živ. řádu), nesmí býti najednou uzavřen a kde kupující nemůže býti beze všeho odkázán.

Tím jest dostatek prokázáno, že miliony těchto smluv všedního života mají svoji zvláštní povahu, svůj zvláštní ráz, a že nelze ohledně nich užití všech obvyklých pravidel našeho zák. obč. a že p o d r o b o v a t i z e j m ě n a t a k o v é p o h l e d á v k y za prodaných několik housek, za libru masa k obědu, za dodaný oběd, za boty atd., promlčení třicetiletému jest přímo absurditou.

Mezi hromadnými obchody všedního života, jichž zvláštní ráz právě jsme vyložili, jsou právní obchody, uzavřené pomocí automatů neboli skrze automaty, jenom zvlášt význačným druhem a to následkem účinkování stroje, jenž (neprávnicky řečeno) osobu zastupuje.

O povaze automatů zmínil se ve své přednášce, konané v Jednotě Práv. dne 22. března 1900, na thema «O deliktech na automatech» JUDr. J o s. P r u š á k (Právník téhož r. str. 403). Přednášející zamýšlel ovšem o automatech pojednati toliko pokud se stránky trestní a zlého užívání automatu týče; přece však alespoň úvodem zmiňuje se o právní povaze automatů vůbec, uváděje, že postavení a vystrojení automatu dle převládajícího názoru theorie obsahuje offertu vystavovatelovu, že za pevnou cenu (vhozený peníz) s každým smlouvu uzavře a jemu buďto vydá označené zboží (čokoládu, pamlsek, jídlo, neb lístek na perron, na dráhu, do divadla atd.), neb že mu opatří slíbený výkon, na př. zvážení, ukázání obrazu a pod.

Podle toho sluší rozeznávati automaty prodejné a automaty služebné neb pracovní (Günther Automatenrecht. Göttingen 1892).

Po stránce civilistické jest smlouva automatem uzavřená nanejvýš zajímavá a sice

1. pro neurčitost kupujícího neb odběratele; mimo to však
2. proto, že osoba odběratele čili kupujícího prodávajícímu i po uzavřené smlouvě z pravidla zůstává úplně neznáma; konečně

3. pro neobyčejnou abnormitu čili nepravidelnost vzájemného poměru obou kontrahentů mezi sebou, že se totiž z pravidla při správném účinkování automatu ani navzájem nevidí, ani nepoznají, nerci-li, aby spolu mluvili neb jinak jednali než právě automatem, vyhláškou při něm se nalézající a konkludentním jednáním odběratelovým.

Prodávající vystavitel a majitel automatu se o osobě toho, kdo vhod učinil a příslušné zboží dostal neb vybral ani nedozví, nýbrž prostě večer po závěrci vhozené krejčary, neb pětníky neb desetníky vyběře; jich počet musí se rovnati úbytku kusů zboží. To jest tedy ona, již naznačená, přímo porážející zvláštnost této smlouvy, že osoba kupujícího neb odebírajícího pro stranu nabízející jest a zůstane trvale neznáma, a tudíž není ani možno přesvědčiti se o její způsobilosti ku smlouvání — kdežto přece typ původní římské smlouvy vyhledává, aby strany smlouvající naproti sobě stály, spolu jednaly, a sobě odpovídaly: *spondesne? — spondeo! Fide tua esse jubes? — fide jubeo!* Tedy při obchodech automatem uzavřených osoby smlouvajících, zejména osoba odběratelova zaujímá místo takměř velmi podružné tak, jak již při smlouvách všedního života vůbec ukázáno, že tu zůstávají nepovšimnuty i nevyšetřeny všechny osobní vlastnosti odběratelovy; jen když krejcar neb pětník vhodil, obdrží slíbené zboží, třeba by odběratelem bylo pouhé dítě, neb marnotratník neb slabomyslný.

Ano sluší při smlouvách automaty uzavřených také pozorovati zvláštní postavení prodávajícího vystavitele automatu, v tom spočívajícího, že úkol neb úkon, jaký by měl vykonati prodávající, za něho vykoná sám automat čili stroj, jenž zboží vydá a tak tradici provede, aniž jest třeba, aby prodávající sám v době přijmutí nabídky a realizování smlouvy byl osobně na místě; nemusí se ani ukázati, kupující ho ani nespatri, tak že automat jeví se tu jako neživotný, ale přesný sluha a zástupce prodávajícího.

Podružností, jaká přikázána jednajícím osobám, realizováním smlouvy rázem soudobě s uzavřením, hotovým placením, rychlostí a jednoduchostí rovnají se tudíž obchody automaty uzavřené zcela nahoře vyličeným hromadným obchodům všedního života, ano jsou jenom znamenitým jich druhem. Proto také o nich platí, že jest to nemožností, abychom takové obchody podrobovali všem pravidlům našeho zák. obč. o smlouvách vůbec jako o povinnosti vydání kvitance a třicetiletého promlčení. Ano — při řádném účinkování automatu a správném jednání otázka promlčení ceny aniž otázka kvitance při obchodech automaty uzavřených nastati nemůže, poněvadž podle podstaty této smlouvy jest třeba, aby bylo placeno předem a hotově — tedy opět značka, kterou jsme co pravidelnou zvláštnost hromadných obchodů všedního života byli vytkli.

Tím, myslím, dostatek vysvětlili jsme zvláštnosti těchto obchodů, a také prokázali potřebu, aby se jim dostalo zákonem zvláštního upravení — při nejmenším, pokud se promlčení týče.

Pro tyto obchody čili právní jednání všedního života jeví porozumění francouzský *code civil* a věnuje jim značnou míru pozornosti, alespoň pokud se nauky o promlčení týče, o níž pojednává v dvacátém titulu třetí knihy. *Code civil* sice ještě podle staré theorie vyrozumívá pod promlčením, francouzsky ovšem širším významem, *prescription* nazvaným, jak nabytí tak pozbytí práv uplynutím jisté doby, o nichž pojednává jako náš zák. obč. v jednom a témže titulu, ač se tu jedná o dva ústavy podstatně rozdílné.

Všeobecná nejdelší lhůta promlčecí čl. 2262 dle římského vzoru stanovena na 30 roků; avšak ve čtvrtém oddělení mezi zvláštními případy promlčení přihlíží *code civil* ke skutečným potřebám života, t. j. ku četným hromadným právním jednáním všedního života způsobem tak moderním, že bychom toho v právu římském marně hledali vzorů neb jen podobných ustanovení.

Tak vedle čl. 2271 *cod. civ.* promlčí žaloby mistrů za měsíční vyučování v umění i ve vědách, nároky hôteliérů i hostinských za poskytnutý byt a podané pokrmy i nápoje; konečně nároky dělníků i nádenníků na zaplacení jejich mzdy za dodaná díla neb vykonanou práci — v 6 měsících.

Tedy především obmezeny časově nároky ze smluv kupních a námezdních, jež, jak již ukázáno, v moderním životě a zvláště v městech tak úžasným způsobem se byly rozmnožily.

Čl. 2272 pak pokračuje ve vyměřování kratších lhůt pro smlouvy námezdní třeba vyššího druhu, neb stanoví jednoroční lhůtu promlčecí pro žaloby lékařů, ranhojičů, lékárníků za prohlídky, operace neb dodané léky; dále pro žaloby soudních vykonavatelů (huissiersů) za nároky za výkon jim daných příkazů; dále pro žaloby držitelů pensionátů na plat za jejich chovance, jakož jiných mistrů za nároky za vyučenou a čeledínů na rok najatých za jich mzdu.

Zvláště však sluší vyznačiti a vytknouti, že odstavcem třetím téhož článku vyměřena též jednoroční lhůta promlčecí žalobám kupců za zboží prodané soukromníkům neobchodníkům (celles [scil. actions] des marchands pour les marchandises, qu'ils vendent aux particuliers non marchands).

Tím tedy trefeny ony přčetné všední smlouvy kupní, jimiž soukromník kryje co den své vlastní a své domácnosti potřeby — a nepochybujeme ani, že tím trefeny též smlouvy kupní, jimiž třeba obchodník, ale co soukromník totiž pro vlastní neb své rodiny potřebu — a nikoli k účelu dalšího scizení, kupuje zboží pro všední potřebu denní. Není sice znění čl. 2272 odst. 3. v příčině té dosti jasné, ale nasvědčuje našemu názoru čl. 2101 cod. civ., jenž dává privilej čili privilegované pořadí na výtěžek ze svršků dodavatelům potřeb pro výživu dlužníka neb jeho rodiny za posledních 6 měsíců jako kupcům detailistům, pekařům, řezníkům a j.

Dodejme ještě, že dle čl. 2273. promlčí žaloby advokátů na zaplacení jejich práce i vydání do dvou let od ukončení věci a že i za věci neukončené nemohou býti vymáhány plat, za práce a činěné náklady starší než pětileté.

Naskytá se nám přirozeným způsobem otázka, čím se stalo, že code civil — jehož dvacátý titul »O promlčení« dekretován již 15. března 1804 a vyhlášen 25. téhož měsíce — má tak výtečné předpisy o promlčení nároků z obchodů všedního života, a odkud čerpali francouzští skladatelé tato ustanovení, když právo římské ničeho o tom neobsahuje, tak že ani pruský L. R. ani rak. právo obč. ničeho o tom nevykazují?

Či jest to snad z brusů nových vynález skladatelů code civilu neboli velikého císaře francouzského?

Mám v rukou staré německé vydání code civilu lipského profesora Dra Christiana Daniela Erharda z r. 1808. Jak uvádí v předmluvě, doplnil Erhard svoje vydání

code civilu dílem francouzského učence, zvaného Henri Jean Baptist Dard, jenž též vydal code civil, připojiv však ku každému článku poznámku obsahující udání, zdali dotyčný článek čerpán jest z práva římského, neb ze starých francouzských zvyklostí, ordonnancí, ediktů a výnosů, vůbec — pročez dal také spisovatel svému dílu druhý titul: »Conference du Code Napoleon avec les lois anciennes«, t. j. porovnání zákonníka Napoleonova se starými zákony.

Nalézám pak v Erhardově vydání code Napoleonova, že nejdůležitější článkové, obsahující stanovení nahoře vylíčených kratičkových lhůt promlčecích pro nároky z právních jednání všedního života, zejména též kupců pro nároky za zboží prodané nekupcům čili k vlastní potřebě kupujícího (6 měsíců čili rok dle čl. 2271 a 2272 cod. civ.), čerpány jsou ze starofrancouzských zvyklostí »coutumes«, zejména ze zvyklostí pařížských, obsažených tam pod články CXXV. až CXXII.!

Tyto zvyklosti francouzské došly rozvoje svého na základě práva římského, ale částečně též domácího práva francouzského i germánského. Rozeznává se ve Francii dle zeměpisné polohy několik oblastí těchto starých právních zvyklostí; nejdůležitější pak jsou zvyklosti střední Francie (région du centre); mezi nimi pak přirozeným způsobem přední místo zaujímají zvyklosti pařížské, z nichž také čerpány ony články 2271. a 2272. cod. civ.

Ku cti dávných vlád francouzských na počátku nového věku slouží, že nenechaly právní zvyklosti prostě bujeti a růsti jak plané keře, nýbrž že se postaraly nejen o jejich sebrání, ale též o jejich redakci — a tyto práce přibližují se velice skutečným pracím zákonodárským minulých dvou věků.

Tak dle »encyclopedie universale« (pod heslem »contumes«) připsím Ludvíka XII. ze dne 21. ledna l. p. 1510 (právo patnáct set deset) dán příkaz magistrátům parlamentu, aby na jisto postavily text právních zvyklostí. Zvláštními komissary upraveny byly prozatím sešity těchto zvyklostí; komissari vybráni ze stavu praktických právníků soudců i advokátů.

Po pracích přípravných všechny tři stavy svolány do velké dvorany arcibiskupství a tam rokováno o jednotlivých článcích od 8. března do 1. dubna 1510. Konečná redakce vztahovala

se hlavně na právo manské, na posloupnost dědickou a právo manželské.

Po druhé právní zvyklosti pařížské sebrány a sepsány koncem téhož věku, totiž r. 1580 za krále Jindřicha II. pod autoritou parlamentu péčí velké komise, řízené prvním presidentem Paquiersem.

Tyto právní zvyklosti pařížské nabyly takové váhy, že pokládány jako obecné právo francouzské tak, že třeba dovolávati se ustanovení zvyklostí pařížských, kde nebylo zvláštních ustanovení jinokrajních.

Jest pochopitelné, že po tomto opětném sebrání tak nadměru důležitých pravidel právních (1510 a 1580) zabývala se jimi horlivě literatura práva francouzského, a tak vypočítává francouzský právník E. Glasson — od něhož celá citovaná stať v grande encyklopedie pochází — neméně než 16 komentátorů pařížských zvyklostí, počínaje komentářem du Moulinovým z r. 1539 až Auzanet-ovým z r. 1708. Zejména du Moulin to byl, jenž založil širokou, všeobecně podpůrnou platnost právních zvyklostí pařížských a on to jest, o němž se praví, že učinil zvyklost pařížskou královnou nade všemi ostatními zvyklostmi francouzskými. To tedy hlavním pramenem code civilu a z tohoto pramene, z opětně sebraných a redigovaných zvyklostí pařížských čerpal Napoleonův code civil tak znamenitá a praktická ustanovení o promlčení nároků z právních jednání všedního života. Stanoví »Coutume de Paris« čili celým zněním »Coutume de la Prévôté et Vicomté de Paris« v čl. CXXV.:

»les medecins, chirurgiens et apothecaires doivent intenter leurs action dans un an et après le dit an ne sont recevable.«

Takové ustanovení obsahuje du Moulinovo vydání již 19. dubna 1586!

Nejpodstatnější část nároků z obchodů všedního života však omezena promlčecí lhůtou dokonce jen 6 měsíců čítající vedle předpisů art. CXXVI., jenž zní:

»marchands, gens de mestier, et autres vendeurs de marchandise et denrées en detail come boulangers, patiers, couturiers, telliers, bouchers, bourreliers, passamentiers, marechaux, rotisseurs, cuissiniers et autres semblables ne peuvent faire action après les six mois passées du jour de la première delivrence de leur dite marchandise ou denrée, si non qu'il y eut

arrest de compte, sommation et interpellation judiciairement faits, cedula ou obligation.«

Art. následující, totiž CXXVII. týchž francouzských zvyklostí, zní: »Drapiers, merciers, espiciers, aurefevres et autres marchands, grossiers, maçons, charpentiers, couvreurs, barbiers, serviteurs, laboureurs, et autres mercenaires ne peuvent faire action ni demande de leur marchandise salair et service, après an passé a compter du jour de la delivrence de leur marchandise ou vacation si l n'y a cedula, obligation arrêt du compte par escrit ou interpellation judiciaire.«

Těmito krátkými lhůtami promlčecími chráněni byli občané francouzští již od r. 1580, ano dříve!

Ku porozumění titulu »Coutume de la Prévôté et Vicomté de Paris« dokládáme ještě z úvodu vydání Le Maistrova, že Paříž byla kdysi hrabstvím korunním, sjednoceným r. 987 Hugonem Capetem, za krále zvoleným. Dříve vykonávali hrabata justici sami osobně — ale byvše zvoleni za krále obstarávali spravedlnost svými náhradníky, zvanými vicehrabaty čili vicomty; odtud tedy jméno »coutume de la Vicomté de Paris«, kdežto Prévôté (de la Prévôté) znamená tolik, co »obvod pravomoci«.

Spisovatelé code civilu měli tedy vytčené naleziště pro nový zákon francouzský ve zvyklostech pařížských opětně sebraných a sepsaných v Paříži, která již tenkrát byla městem značným a znamenitým střediskem právního života; neboť čítala již roku 1474 obyvatelů na 150.000, r. 1590 již 200.000 a za Ludvíka XIV. (od r. 1643—1715) 492.600 obyvatelů — kdežto na příkl. Berlín na počátku vlády Bedřicha Viléma I., velikého kurfiřta (1640—1688) čítal sotva 20.000 duší. Na začátku devatenáctého století pak stav Německa byl tak žalostný, že prof. Zachariae známému vydavateli něm. znění code civilu vynutil bolestný vzdech, že národ, jemuž náleží, existuje již jenom v říši duchů! To bylo ovšem po bitvě u Jeny a po míru tylžském, pro Prusko přežalostném.

Moderní názor code civilu o promlčení nároků ze smluv všedního života — vážený ze starého francouzského práva obyčejového a tato nepopíratelná pokrokovost jeho proti Prus. L. R. (publikovanému pat. z 5. února 1794) i proti našemu obč. zák. — přispěly ovšem k ohromnému rozšíření jeho nejen po všech národech románských, ale též v Německu, v Polsce, v Nizozem-

sku, Turecku, Srbsku — ba i v Americe. Na památku stoletého vyhlášení code civilu r. 1904 napsal jsem do denníku našeho »Právnicka« malou zprávu k tomu poukazující, že code civil, dílo míru, přečkal všichni válečnou slávu Napoleonovu. Potěšen jsem byl, když jsem, připravuje tuto práci, se dočetl, že Napoleon I. sám vyslovil se, že porážka jeho u Waterloo vyhladí pamět čtyřiceti jeho předcházejících vítězství — ale »ce que rien n'effaçera, ce que vivra éternellement, c'est mon code civil!«. Ovšem — tak vyjádřil se veliký Cesar již na troskách své slávy válečné — ve vyhnanství na ostrově Sv. Heleny. Sluší proto o tom pochybovati, zdali by na př. po bitvě u Borodína neb u Slavkova stejným způsobem byl cenil práci zákonodárskou. Leč pravdou zůstane, že tato práce jej přečkala a že její zásady, zejména krátké lhůty promlčecí nároků ze smluv všedního života právě ve století devatenáctém a na počátku století dvacátého ve všem moderním zákonodárství všude jsou přijaty.

Tu však naskytá se nám otázka, proč redaktoři našeho zákona obč., vyhlášeného teprv 7 roků po franc. zákoně, nepřijali zásad, obsažených ve 20. titulu třetí knihy code civilu, alespoň ohledně promlčení nároků z obchodů všedního života, prodeje v malém a nároků řemeslníků za všední práce?

Příčina zdá se býti tato:

Návrh všeobecného zákona občanského, otištěný v čele Ofnerovy sbírky prot., ukončen byl dle výkladu Zeillera v sezení z 31. prosince 1801 učiněného již v roce 1796 a vyšel tiskem ve Vídni u Josefa Hrašanského r. 1807; pat. z 13. února 1797 vyhlášen byl v západní Haliči co obč. zákon západohaličský; dvor. dekretem z 8. září 1797 č. 373 sb. z. soud. pak též ve východní Haliči. Dále dodán byl zemským komissím a fakultám, by učinily připamatování. Jak Zeiller sobě stěžuje ve výkladu zahajovacím, celkem zemské komisse úkolu na ně vloženému velké pile nevěnovaly a jedna vůbec žádných připamatování neučinila.

Pokud se týče promlčení, o němž jednáno v sezení 125. dne 27. října 1806 (str. 272. Ofner), učiněno dle sdělení Zeillera připamatování ku § 624. (nynějšimu § 1487.) a sice se strany české a to na základě českého práva tak případné, že došlo všeobecného uznání a plně mu zákonem vyhověno. Dával totiž § 624. návrhu pro podání žaloby na zrušení kšaftu pětiletou lhůtu promlčecí. Tu připamatovalo

české právo zemské, že tato lhůta jest příliš dlouhá; neboť dle zemského řízení českého dána jest stavu panskému a rytířskému k odporování kšaftu toliko lhůta 3 let 18 neděl a dle nového patentu o deskách zemských též lhůta toliko 3 let 6 neděl. Proto jest navrhovaná lhůta 5 let příliš dlouhá a pozůstalostní řízení by se takovou lhůtou příliš protahovala. Českému soudu appellačnímu z téhož důvodu zdála se dokonce i tříletá lhůta příliš dlouhou a proto navrhoval lhůtu toliko jednoho roku a 6 neděl. Komisse plně uznala oprávněnost připamatování zemského práva českého a přijala pro nynější § 1487. lhůtu toliko tříletou, kdežto jinak by bylo zůstalo asi při pětileté lhůtě návrhu, neboť jiných připamatování vůbec neučiněno.

Zajímavý pro nás jest způsob rčení čili znění českého připamatování, praví-li: bishor sei gemäss der Landesordnung zur »Odporirung« eines Testamentes beim Heren u. Ritterstande eine Frist von 3 Jahren und 18 Wochen bestimmt. Zdá se, že tenkrát ještě trvalo vědomí českého původu ústavu právního odporu a proto užito i v němčině toho významu a Zeiller mu dobře rozuměl a do protokolu jej přijal.

Tím tedy vysvětleno, proč v našem obč. zák., ač teprv 1811 vyhlášeném, nebylo přihlíženo k obsahu francouzského code civilu; kodifikace rakouská byla tou dobou již příliš daleko dospěla a návrh její v Haliči byl již dokonce 13 roků vyhlášeným zákonem. Od r. 1811 pak v příčině té na obč. zákoně žádné změny nebylo učiněno.

Jinak měla se věc v Německu a zvlášt v Prusku. V krajinách porýnských platil totiž code civil a tu seznali prouští králové a jejich vlády, pokud se promlčení týče, přednost ustanovení code civilu před domácími zákony a proto praví pruský král v úvodu zvláštního zákona z 31. března 1838 G. S. S. 249, že při pohledávkách, jež bývají buď ihned neb v krátké lhůtě placeny, z dlouhého trvání lhůt promlčecích Prusk. L. R. (Thl. I., tit. 9 § 546. a 629.), pochází právní nejistota a proto vydán tento zákon nový, jimž zavedeny v Prusku lhůty promlčecí značně kratší. Sluší na to upozorniti, jak pruský král v úvodu vystíhl a vyznačil zvláštnost smluv všedního života v tom, že bývají buď ihned neb v krátké lhůtě zaplacený, jak nahoře jsme vy-

líčili — a uznává v ohledu tom škodlivou mezeru Prusk. L. R. Proto stanoví tento nový pruský zákon z 31. března 1833 dvě nové krátké lhůty promlčecí a sice především toliko dvouletou lhůtu pro pohledávky průmyslníků, kupců, kramářů, umělců, řemeslníků i lékárníků za dodané zboží a za dodanou práci; — ovšem jen pro domácí potřebu odběratelovu; neboť bylo-li zboží neb práce dodány pro obchod neb živnost odběratelovu, přestává býti obchodem všedního života a tedy kratší lhůta promlčecí neplatí — nýbrž platí stará lhůta L. R.

Dále platí nová dvouletá lhůta pro pohledávky za dodané zálohy dělníkům, za vyučování, za pohledávky povozníků, lodníků a hostinských i hotelierů.

Druhá nová lhůta promlčecí a sice lhůta čtyřletá stanovena pro pohledávky kostelů a duchovních za výkony kostelní neb obřadní, dále pro dávky za úřední výkony soud. komissarů, advokátů, notářů, lékařů, za mzdu čeledí a služné pro úroky a útraty processní. Obdobný zákon vydán v Meklenburku 12. máje 1855, jak vyjímáme z Foerstra Theorie u. Praxis des heutigen gemeinen preuss. Privatrechtes str. 296 a násl. Citovaný pruský zákon z 31. března 1838 jest velice důležitý, poněvadž stal se úhelným kamenem pro další vývoj německ. práva soukromého, neboť jeho lhůty přešly v podstatě i do nového německ. zák. občanského. — Obdobná ustanovení obsahuje též občanský zákoník saský z 2. ledna 1863, nyní ovšem také již zrušený, stanovící v § 1017. tříletou lhůtu promlčecí z právních jednání všedního života vypočtených v odst. 1—13. Tím připravena velká reforma nynějšího obč. zák. něm. Než však s tímto zabýváme se budeme, třeba, abychom všimli sobě ještě jednoho moderního zák. západoevropského, jenž má časovou prioritu před obč. zák. německým. Jest to švýcarské právo obligační.

Toto obligační právo švýcarské vyhlášeno jest spolkovou radou vyhláškou ze 14. června 1881 a nabylo platnosti 1. ledna 1883. Jak již pojmenování naznačuje, vztahuje se toliko na obligace a nároky z nich plynoucí, nikoli však na právo vlastnické a práva rodinná, vůbec na taková práva, která dle čl. 10. a 76. výslovně vyhražena právu jednotlivých kantonů čili právu kantonálnímu, jako příkl. též práva knihovně vtělená.

Zná pak švýcarské právo obligační toliko dvě všeobecné lhůty promlčecí a jest proto v příčině té dosti přehledné.

Čl. 146. stanoví všeobecnou lhůtu promlčecí pro nároky obligační toliko na deset roků, ač není-li zákonem výslovně stanovena lhůta ještě kratší.

Promlčecí lhůta toliko pětiletá stanovena čl. 147. pro tyto nároky a sice

1. na pachtovné a nájemné, úroky z kapitálu a opětuji se dávky;

2. pro nároky za dodané potraviny k výživě, za stravování a z dluhů hospodářských;

3. pro nároky za práce řemeslné, za prodej zboží v malém (t. j. tedy pro denní potřebu), za práce lékařů, právních zastupců, notářů i agentů, za práce zřízců i úředníků kancelářských, sluhů, čeledí, nádenníků i dělníků továrních.

Tímto ustanovením pětileté lhůty čl. 147. švýc. práva oblig. jsou tedy omezeny nároky z právních jednání každodenních čili všedních.

Nároky na opětované dávky a úroky rovněž jako nároky z obchodů všedního života podrobeny tu společně jediné pětileté lhůtě promlčecí. Porovnáme-li tuto pětiletou lhůtu švýc. práva oblig. s právem starofrancouzským a s právem v code civilu — tedy ustanovení švýc. práva oblig. v příčině všedních jednání právních nejví pokroku, a pro moderní poměry alespoň v krajinách tak a podobně civilisovaných jako v našich jest pětiletá lhůta příliš dlouhá; považme jenom každodenní koupi housek, mouky, masa neb drobné práce krejčovské, obuvnické atd. Proto, jak uvidíme, této pětileté lhůty pozdější evropské zákony a návrhy nepřijaly, nýbrž stanovily lhůty kratší.

Rozumí se, že v části zvláštní švýc. právo obligační obsahuje ještě mnoho jiných speciálních kratších lhůt, z nichž vyjímáme jen tolik:

Pro nároky na náhradu škody z činů nedovolených (ne kriminálních) vyměřena lhůta promlčecí toliko jednorocní ode dne seznání poškození a pachatele. Lhůta to dle názorů našich příliš krátká.

Omylem, podvodem neb bázni poškozená strana musí straně druhé nejdéle do roka oznámiti, že smlouvy nedodrží neb po-

žadovati vrácení toho, co dáno bylo — jinak pokládá se smlouva za schválenou — a to dle čl. 28. Nároky ze správy a pro vady prodané věci dle čl. 257. a 258. promlčí se v jednom roce; pro objednatel stavby však teprv v 5 letech dle čl. 362.

Nárok na výplatu valuty poskytnuté zápujčky i na její příjem či převzetí promlčí se dle čl. 331. v 6 měsících ode dne prodlení.

Závazek z rukojemství na jistou dobu daného zaniká dle čl. 502., nevymáhá-li věřitel ve lhůtě 4 neděl od uplynutí této doby pohledávky své, při čemž jest vázán, aby ve sporu řádně pokračoval.

Měl tedy nový německý zákon obč. slušně vzorů předběžných, jimiž se mohl spravovati, na jichž základě mohl i dále pokračovati ve smyslu potřeb stále rychlejším tempem pokračujícího života hospodářského a následkem toho i právního. Takovým vzorem mohl býti na příkl. též italský *codice civile*, vyhlášený 25. června 1865, s platností 1. ledna 1866 počínající. Tento zákoník totiž, sdělaný podle vzorů práva francouzského, věnuje kratším promlčením (*prescrizioni più brevi*) sekci III. třetí knihy tit. XXVIII. cap. IV. v článkách 2138 až 2147. Avšak zákoník ten vykazuje podle našeho soudu takovou rozmanitost kratších lhůt promlčecích, že jest to na újmu přehlednosti a praktickému užívání, jež vyžaduje především ustanovení lhůt pokud možná jednoduchých, nekomplikovaných. Tak stanovena italským zákonem čl. 2138 promlčecí lhůta 6 měsíců pro žaloby hostinských a hotelierů za byt a potraviny; dále čl. 2139 lhůta jednoroční pro žaloby profesorů a učitelů za vyučování denní neb měsíční, pro žaloby vrátných (*uscieri*) z vykonaných komisí, kupců pro žaloby za zboží prodané osobám, jež zbožím tím neobchodují, držitelů konviktů a vychovatelem, pro žaloby dělníků, sluhů i náděnníků na mzdu. Lhůta tříletá stanovena čl. 2140 pro žaloby profesorů i učitelů za vyučování na dobu delší než měsíční poskytované, dále pro žaloby lékařů, chirurgů, advokátů a práv. zástupců i notářů za jejich výkony a služby. V pěti letech dle čl. 2144 promlčí se roční dávky z důchodů trvalých i doživotních, nároky na výživu, nájmy z domů i pachtu polí, úroky z kapitalů a vůbec všechno, co jest splatno ročně neb ve lhůtách ještě kratších. Tato přílišná pestrost kratších lhůt

promlčecích sotva odporučuje se k následování, povážíme-li, že vedle nich jest ještě řada speciálních lhůt promlčecích. Této přílišné rozmanitosti lhůt novým obč. zák. německým právem nesledováno, nýbrž nastoupena cesta jednodušší.

Na tomto místě sluší učiniti ještě zmínku o výtečném zákoníku třeba malého státu černohorského, vydaném 25. března 1888 a opět vydaném na Cetyni v den sv. Sávy srbského 14. ledna 1898 — pokud naši látky se dotýká. Zákon nazývá se: »Opšti imovinski zakonik za kňaževinu crnogoru.« Černohorské právo původně neznalo ani vydržení — ani promlčení. Podle prvotního práva černohorského byly *actiones perpetuae* jako v právu starořímském. Teprv jmenovaným zcela moderním zákonem nyní panujícího knížete uveden do práva soukromého ústav promlčení, o němž pojednáno v článkách 625—635 v rozdílu VIII. dílu čtvrtého při zaniknutí pohledávek či dluhů. Ústav promlčení nazván srbsky »zastara« — pro Slovana zjevně stejného kmene jako české »zastaralý« neb »zastaralost«. Od toho utvořeno sloveso »zastarati« — čili »dug zastaruje«, pohledávka (dluh) zastará, t. j. promlčí se.

Článek 626. stanoví všeobecnou lhůtu třicetiletého promlčení pro soukromoprávní pohledávky. Zákon černohorský nazývá pohledávky spíše z pasivní jejich stránky »dluhem« neboli »dluhy« aneb, co jest kdo dlužen — kdežto správnější jest, že promlčuje se aktivní stránka obligace, t. j. nárok, neb pohledávka. Dle čl. 627 zák. černohorského promlčují se v pěti letech nároky (t. j. co jest kdo dlužen) náděnníků a ostatních obyčejných dělníků za konanou práci, dále nároky sluhů, nosičů, říčních lodníků, vozků a jiných dělníků, kteří se zabývají s převážením zboží neb lidí za převoz neb s ním spojené náklady, lékařů, porodních bab i jiných odborníků za jejich práce, úsluhy i náklady — rovněž jak lékárníků za léky a úsluhy.

Čl. 628. stanoví čtyřletou lhůtu promlčecí za periodické dávky, důchody, nájmy, platy i výživné.

Závazky z právních jednání všedního života postihnuty pak hlavně ustanovením čl. 629, jež stanoví promlčecí lhůtu dvouletou pro pohledávky kupců a prodavačů na drobno za zboží dané těm, kteří nejsou kupci (*aux particuliers non marchands*, čl. 2272 *code civil*), dále pro pohledávky hospodských, kavárníků za jídla i nápoje a konečně hotelierů za uby-

tování na měsíc i na dobu kratší se stravou, s posluhou neb i bez ní a všeliké jiné náklady.

Vliv práva francouzského jest tu zjevný; vždyt skladatel černoohorského zákona, slovatný Baltazar Bogišič, dopsal a ukončil první návrh zákona v Paříži — a byl dříve důkladně poznal zcela nedostatečná ustanovení rak. zák. obč., pokud se promlčení nároků z právních jednání všedního života týče, neboť ve Vídni dokončil svá studia právnická a ve Vídni dosáhl hodnosti doktorské.

Tak tedy pro úpravu kratších lhůt promlčecích, odpovídajících rychlému tempu moderního života právního, půda byla dostatečně připravena a zkypřena průkopníky francouzskými, italskými, švýcarskými, ano též slovanskou pílí, než práce ta podniknuta v Německu nyní platným novým zákonem občanským.

Než zabývatí se budeme pozitivními předpisy německého zák. obč., pokud naši látky se týkají, jest záhodno, abychom, jak dalece toho kde třeba, seznámili se s teorií promlčení, jakou německý zák. sobě osvojil.

Především rozlišuje něm. zák. obč., jak jeho motivy na str. 289. na to upozorňují — promlčení a vydržení co dva od sebe různé právní ústavy; vydržení jest zvláštní způsob nabývací, o němž též odděleně pojednáno mezi způsoby nabývání vlastnictví (§§ 937.—945.) — kdežto promlčení jest způsob pozbyívání nároků, o němž pojednáno v pátém oddílu všeobecné části v §§ 194.—225. Německý zákon občanský nezná tedy jako starší theorie na příkl. též našeho občanského zákona společného ústavu praescriptionis, jež by zahrnovala oba ústavy, totiž nabývání (praescriptio acquisitiva) i pozbyívání práv čili promlčení v užším smyslu, o nichž současně pojednávala.

Předmětem promlčení pro německý zákon obč. jsou toliko »nároky« (Ansprüche). Pojem »nároku« výměřen hned na počátku nauky o promlčení jako právo požadovati od někoho jakési konání neb opomenutí (§ 194. něm. zák. obč.). O nárocích již před novým obč. zák. bylo v Německu široce pojednáno, zvláště Windscheidem, Pand. I. § 43. a Regelsbergrem I. §§ 52. a násl., a něm. zák. obč. jeví se alespoň co důsledek nauky Windscheidovy. Nejčistěji a nejjasněji jeví se

»nárok« při právech obligačních čili relativních, při nichž osoba povinovaná jest napřed již určena, a nárok naproti této závázané osobě vyčerpává obsah obligace. (Plancck G., Výklad něm. z. obč. Úvod VII.)

Ale i práva rodinná, pokud nejsou čistá práva stavu (status familiae) poskytují nároky; na příkl. nárok na výživu dítěte naproti rodičům a naopak. Též takové nároky z práva rodinného plynoucí jsou předmětem promlčení; avšak právo na uznání rodinného poměru (status familiae) — jako na uznání, že jest někdo dítětem tohoto otce neb naopak — promlčení podrobena nejsou, což vyjádřuje druhý odstavec § 194. něm. zák. obč. slovy: že nárok z rodinného poměru není podroben promlčení, pokud má za účel zřízení neb opětne upravení skutečného stavu, odpovídajícího onomu rodinnému poměru. Důvod toho jest, že poměry rodinné jsou rázu etického; promlčení tudíž poměrů rodinných týkati se nemůže. Plancck na str. 224. I. dílu ad 2 (§ 194.) uvádí ještě jiný důvod a sice tento: »pokud trvá stav, jehož odstranění mocí právního poměru rodinného může býti požadováno, vzniká z toho každým okamžikem nárok na odstranění toho stavu. Promlčení nároku v jednom okamžiku vzniklého bylo by proto bezúčelno, poněvadž vždy vzniká jiný nepromlčený nárok téhož obsahu.« Tento důvod však nás neuspokojuje a nepřesvědčuje, poněvadž by se stejným právem uvéstí dal pro vyloučení promlčení ohledně věcných práv, pokud z nich prýští se nárok na odstranění stavu, věcnému právu odporujícího. Plancck také sám uvádí, že jak v prvé, tak v druhé komisi opětne činěn byl návrh, aby výjimka druhého odstavce § 194. něm. z. obč. rozšířena byla též na práva věcná; avšak návrhu tomu nebylo dáno místa, jednak z důvodů prospěchových, jednak proto, poněvadž by se to přičilo všem právům dosud v největší části Německa platným.

Jsou tedy nároky z věcných práv proti osobám třetím se prýstící dle něm. práva obč. podrobny promlčení — avšak obsah práva věcného, co bezprostřední moc, nad věcí, bez ohledu na vztah k osobám třetím, tedy na příkl. při právu vlastnickém úplně neomezené právo užívací, zahrnující třeba úplné strávení samé substance, promlčení podroben není, v čemž shoduje se něm. zák. obč. s rak. zák. obč. (§ 1459. a pokud se týče práv rodinných § 1458. rak. zák. obč.).

Kdežto tedy my jsme uvykli jednati v právu soukromém o promlčení žalob, zná něm. zák. obč. toliko promlčení nároků a sice proto, že promlčení nečelí v první řadě právu procesního vymáhání před soudem, nýbrž oprávnění samému, jak motivy str. 289 a násl. dokládají.

Vskutku zejména při nárocích práva obligačního, vyčerpávajících obsah obligace, jde na jevo, že promlčuje se hmotný obsah obligace zvaný nárok, což ovšem má se další důsledek též pozbytí žaloby — ale v první řadě promlčuje se nárok.

Co všeobecnou, nejdelší lhůtu promlčení v souhlasu se zákonem císařů Theodosia a Honoria a v souhlasu s celou řadou starších zákonů, jaké vypočítávají motivy na str. 292, podržel německý zákon občanský v § 195. třicetiletou lhůtu, vzdor četným žádostem za její zkrácení na dobu 10 roků. Z této pravidelné lhůty činí však německý zákon obč. četné a velmi vydatné výjimky, pro které stanoveny promlčecí lhůty mnohem kratší, ano velmi krátké.

To stalo se především ohledně nároků z obchodů a právních jednání všedního života, oběhu i obchodu a motivy na str. 297 výslovně uvádějí, že první cestu v příčině té razil code civil, jenž však pro nároky všedního života po uplynutí lhůty promlčecí stanoví toliko domněnku zániknutí, kterou oprávněný odvodem vyvrátiti může, kdežto německý zák. obč. stanovil po uplynutí lhůty objektivní zániknutí nároku — a nikoli pouze právní domněnku zániknutí.

Při těchto všedních obchodech, jak zde ukázáno, velice četných a namnoze drobných, není zvykem dávat kvittance neb potvrzení na učiněné zaplacení. Obchody ty právě pro svou drobnost a všednost vymizí snadno a často z paměti a proto po letech postavení dlužníka vůči nároku z takového obchodu jest nanejvýš nesnadné. Třeba tudíž chrániti dlužníka, a co ještě více váží, též jeho dědice (str. 298 motiv), nemohoucí vůbec míti ani vědomosti, nerci-li důkazu o zaplacení snad dávno se stavším, proti nárokům dosti často velmi pochybným, ano nesvědomitým.

Každý praktický právník zná nebezpečí takových nároků, teprv po smrti zůstavitelově činěných, často slušnou míru přesahujících — vůči nimž dědicové bývají bezbranni, jsouce jen částečně a tudíž nikterakž vydatně chráněni volnou teorií průvodní, do níž starší rakouští soudcové, jsouce vychováni většinou

ještě přísnou teorií průvodní, jen velmi zvolna se vpravují, ponechávajíc rozhodnutí nejraději svědomí čili přísežnému seznání té strany, která něco pozitivního seznati může, neb k tomu dosti odvahy má.

Z těchto důvodů něm. zák. obč. v § 196. pro velmi značnou řadu nároků z obchodů všedního života stanovil dvouletou lhůtu promlčecí — ač mnoho petic zasazovalo se dokonce o stanovení promlčecí lhůty toliko jednoroční, čímž dle záměru petentů mělo býti zabráněno příliš častému a v jistém ohledu znemravňujícímu dávání zboží na úvěr. Poněvadž tato navrhovaná jednoroční lhůta nerespektovala ani obvyklé roční závěrky, něm. zák. obč. na ni nepřistoupil.

Typickým druhem právního jednání, z něhož plynoucí nároky podrobeny jsou dvouletému promlčení, jest dle § 196. odst. 1. a 2. něm. zák. obč. prodej zboží kupců, továrníků, řemeslníků, živnostníků uměleckých i hospodářů, kteří prodávají zboží odběratelům pro vlastní jejich potřebu a pro vlastní jejich domácnost. Co by odběratel nekoupil pro vlastní potřebu, nýbrž snad pro obchod neb živnost neb za účelem dalšího scizení, to z tohoto krátkého promlčení jest vyloučeno.

To jest tedy vzorem všedních, každodenních obchodů pro vlastní konsum kupujících.

Zboží dodanému úplně na roveň postaveny jsou k témuž účelu k onané práci, neboť, jak během těchto výkladů ukázáno, moderním životem smlouvy námezdní hlavně v městech došly ohromného rozšíření. Jak do druhu nároků za dodané zboží, tak do druhu za konané práce náležejí nároky hostinských i těch, kteří po živnostensku pokrmy i nápoje prodávají, za poskytnutý byt i stravování a jiných výhod neb služeb za účelem ukojení potřeb hostů, jež podrobeny témuž promlčení dle odst. 4. Dále podrobeny dvouletému promlčení nároky dráh, povozníků, ústavů dopravních na dovozní (3), nároky služebníků v službách soukromých na mzdu (7), nároky dělníků, nádeníků, řemeslníků na mzdu neb na to, co na místě mzdy dáváno (9), mistrů a učitelů za vyučování (10); dále nároky ústavů za vyučování, výživu i všelike ošetřování (11), nároky veřejných i soukromých učitelů, lékařů, advokátů, notářů (14—15) i stran z daných záloh (16).

Ano mezi tyto všední obchody neboli všední právní jednání s dvouletou lhůtou promlčecí vřaděny do § 196. něm. z. obč.

i taková jednání, jež nevykazují té vlastnosti, že by co den neb alespoň velmi zhusta se opakovala — jak samy motivy doznávají — kteráž však sem vřaděna byla buďto pro svou drobnost, neb alespoň pro podobnost s oněmi obchody, jimiž se něco pro domácnost kupuje.

Tak dle odstavce 5. cit. § promlčí se ve dvou letech nároky těch, kteří losy prodávají, za losy prodané, abychom tak řekli pro domácnost kupujícího; tedy nikoli tenkrát, byly-li koupeny k dalšímu scizení; rovněž nárok na činži za nájem věci movitých (6) po živnostensku provozovaný, na příkl. půjčování pian; dále nárok těch, kteří přijímají osoby na byt a na stravu (12) za náklady již v odst. 11. jmenované.

Konečně téže lhůtě promlčecí podrobena nároky svědků a znaleců pro poplatky svědků a znaleců jim co takovým příslušné (odst. 17.).

Vedle této toliko dvouleté lhůty zachoval však něm. zák. obč. též starou, již zák. pruským z 31. března 1838 stanovenou čtyřletou lhůtu promlčecí, a sice pro úroky počítaje v to i onu část, jíž se kapitál umořuje, pro nároky na činži z nájmu a pachtů, pokud nepodrobena již promlčení dle § 196. — dále pro nároky za nedodané důchody, dávky výměnkové, služné, dávky z výslužného, příspěvky na výživu a vůbec pro nároky na všechny ostatní pravidelně se opakující dávky.

Německý zák. obč. v příčině kratšího promlčení přijal tedy, vlastně zachoval obě lhůty a sice jak dvouletou, tak čtyřletou z onoho pruského zákona z 31. března 1838 a v podstatě tytéž nároky podrobuje dvou- neb čtyřletému promlčení, jak již tento pruský zákon byl učinil; — patrně proto, poněvadž tento zákon za své více jak půl století trvající platnosti náležitě se byl osvědčil.

Německý zákon se tu liší ve vyměření lhůt promlčecích od švýcarského práva obligačního; neboť co všeobecnou promlčecí lhůtu zachoval něm. zák. obč. starou lhůtu 30letou, kdežto švýcarské právo obligační má co všeobecnou lhůtu promlčecí toliko dobu 10 let. Vedle této všeobecné desítileté lhůty zná pak švýcarské právo obligační již jenom jedinou obecnou lhůtu promlčecí a sice promlčecí lhůtu pětiletou, společnou pro nároky z obchodů čili právních jednání všedního života i pro nároky na všeliké opětuující se dávky, kdežto německé právo tu rozlišuje, stanovíc pro nároky z práv-

ních jednání všedního života toliko dvouletou, pro nároky na opakující se dávky ale čtyřletou lhůtu promlčecí.

Máme za to, že ustanovení německá více odpovídají potřebám skutečného života než švýcarská; neboť pro nárok za prodaný bochník chleba, kilogramm cukru neb půl centu uhlí a vše podobné jest pětiletá lhůta promlčecí přespříliš dlouhá. Rozlišování německé jest tedy správné a spíše uspokojuje — třeba počet lhůt tím rozmnožen nepatrnou měrou, neboť o nepřehlednosti tu nemůže býti řeči.

Vedle těchto všeobecných lhůt, rozumí se, jest řada zvláštních lhůt promlčecích stanovena ve speciální části něm. zákona obč.; tak na příkl. § 852. stanoví tříletou lhůtu promlčecí pro nárok na náhradu škody — avšak toliko z činů nedovolených, nikoli tedy pro každý nárok na náhradu škody. Dále v souhlasu s názory našeho obč. zák. stanoveny právem německým kratší lhůty pro nároky ze správy následkem vad prodané věci (§ 477. šest měsíců při věcech movitých, jednoho roku při pozemcích); zvlášť pro vady prodaného dobytka (§ 490. šest neděl), pro vady dodané práce neb dodaného díla (šest měsíců při věcech movitých, roku při nemovitých a 5 let při stavbách § 638.), pro nároky na náhradu následkem zrušeného zasnoubení (dvou let § 1302.) atd.

Rozumí se, že každý následující nový evropský zákon obč. neb jeho osnova má na očích předcházející novější zákony, podle nichž jest sepsána, pokud ustanovení cizího zákona vůbec lze užití pro vlastní kraj a vlastní národ. Tak i v ruské osnově nového občanského zákona snadno lze stopovati účinek dvou vzorů, totiž německého zákona občanského a švýcarského práva obligačního. (Viz: Randa, Právník z r. 1904 č. 1. str. 1.) Z motivů čili objasnění vydaných k této osnově str. 282. vychází na jevo, že již Сводъ законовъ rozeznával promlčení žalob a vydržení vlastnictví, rozlišuje oba ústavy právní místně i systematicky. Jak motivy vykládají, nemá však ruský jazyk pro »vydržení« čili »usucapio« zvláštního významu, nýbrž nazývá jak vydržení tak promlčení stejně slovem »dávnost« (давность). Rozlišování děje se přidáním slova přídavného a sice přidává se jednak slovo přídavné »приобрѣтательная«, t. j. dávnost, což značí nabývací vydržení čili praescriptio acquisitiva čili usucapio; jednak přidává se jméno přídavné »исковая давность«, t. j. žalobní dávnost, neb promlčení žalob

— neboť i s k a t i znamená hledati, vyhledávati neb žalovati (praescriptio extinctiva).

Pravidla o promlčení žalob čili o исковей давности byla ve svodu původně umístěna v řádu soudním a teprv v posledních vydáních svodu z r. 1887 a 1900 umístěna v zákoně občanském jako část hmotného práva v části všeobecné pod titulem »о правѣ судебной защиты по имуществамъ« — čili o právní ochraně majetku. Naproti tomu pravidla o vydržení ode dávna vřaděna do hmotného práva, při čemž užíváno též pojmenování »давность владѣніе« čili dávnost držení neb vlády, t. j. právě vydržení.

Toto správné rozlišování zachováno také v osnově nového ruského zákona občanského; neboť »давность владѣніе« čili usucapio uznána co způsob nabývací vlastnictví a tam také umístěna; naproti tomu »исковая давность«, t. j. promlčení žalob, upraveno ve všeobecné části pod kapitolou »охрана прав« čl. 99.—124.

Co všeobecná lhůta promlčení žalob vyměřena čl. 103. toliko doba desíti let. Motivy čili objasnění jsou sobě dobře vědomy, že to lhůta vůči velké části západních zákonů velmi krátká; neboť při každličkém článku citují obdobná ustanovení všech možných zákonů a svodů; na příkl. právě při čl. 103. neméně než 12 prací zákonodárných. Motivy však uvádějí co příčinu přijetí poměrně krátké všeobecné lhůty promlčecí 10 let, že v zákoně p o b a l t i c k é m platí též toliko desítiletá všeobecná lhůta promlčecí, kteréž ruský právní život již dostatek uvykl; mimo to dle motivů třicetiletá lhůta jest příliš dlouhá vůči průměrné délce lidského života, jak také vytýkáno kritikou německému zákonu obč., podrževšímu obecnou lhůtu třicetiletou. Proto ruská osnova, dovolávající se v motivech těchto kritických ohlasů, srovnala se v příčině té se š v ý c a r s k ý m právem obliagačním — ale jinak hned zase od něho se odchyluje.

Ruská osnova stanoví totiž také krátkou lhůtu promlčecí jednak pro žaloby z právních jednání všedního života, jednak pro dávky se opakující.

Pro žaloby z právních jednání všedního života přijata čl. 104. d v o u l e t á lhůta, jak ji stanoví též německý zák. obč. v § 196. V podrobnostech však jsou tu rozdíly závažné; tak něm. zák. obč. podrobuje dvouletému promlčení též nároky

zemědělců (welche Land- und Forstwirtschaft betreiben) za prodej plodin pro domácnost dlužníkovu. R u s k á osnova toho nečiní, ponechávajíc nároky ty nejdelšímu promlčení desítiletému, což motivy na str. 314. odůvodňují tím, že podobné prodeje z větší části nejeví se býti jednáním p r ů m y s l o v ý m, nýbrž jsou spíše realizací důchodu ze statku nemovitého. Pravda jest ovšem, jak ruské motivy uvádějí, že takové prodeje dějí se z pravidla za hotové — pročez prý není třeba pro ně žádné zvláštní lhůty promlčecí — avšak to jest příznakem v š e c h p r á v. j e d n á n í v š e d n í h o ž i v o t a v ů b e c, že se z pravidla dějí za hotové — a přece právě při nich nejnaléhavější jest potřeba krátké lhůty promlčecí již pro jejich d r o b n o s t a v š e d n o s t, jako jest na příkl. při všední koupí brambor, ovoce, zeleniny a podl. pro denní potřebu domácnosti. Právě tato právní jednání jsou typem všedních jednání, uzavíraných z pravidla beze všech zápisů a beze všech listin, pročez na ně snadno zapomenuto bývá, tak že při nich potřeba krátké lhůty jest zvlášť neodbytná. Souhlasíme tedy s ustanovením n ě m e c k é h o práva, že i prodeje takových zemědělských plodin, prodávané od zemědělců pro všední potřebu domácnosti, podrobuje krátkému promlčení.

Naproti tomu souhlasiti sluší s osnovou ruskou, že nepodrobuje kratšímu promlčení nároky u m ě l c ů za prodej uměleckých děl, poněvadž taková díla vyžadují nezřídká dlouholeté práce, než provedení dojdou, a mívají proto velikou cenu, čímž pozbývají právní jednání jich se týkající značky drobnosti i všednosti. Vedle toho však sluší uvážiti, že mimo činnost čistě uměleckou třeba dnes zvlášť uváděti a tudíž rozlišovati od umění činnost ž i v n o s t í u m ě l e c k ý c h, po živnostensku neboli po řemeslnicku provozovaných, na příkl. řezbářů, bronzovníků čili pasířů, zámečníků, ba i truhlářů a podob., kteří mají zapotřebí sice vyšší způsobilosti a vyšší intelligence než obyčejný řemeslník — ale přece od umělců liší se hromadnou výrobou, na příkl. výborných zámků, různých ozdob na tucty prodávaných a pod. — a jen takové u m ě l e c k é p r ů m y s l n í k y (welche ein Kunst g e w e r b e betreiben) a n i k o l i u m ě l c e podrobuje něm. zák. obč. (§ 196. I.), pokud nároků jejich se týče, dvouletému promlčení.

Rovněž jako právo německé dvouletému promlčení podrobuje ruská osnova nejen nároky ze všedních smluv kup-

ních, nýbrž i ze všedních smluv námездních na odměnu za konané práce (odst. 2.—6. čl. 104.), ano i nároky na nájem (odst. 7.), nároky traktérů a hostinských proti hostům a ubytovaným za byt a stravování, konečně i nároky za nájem věcí movitých (odst. 8.).

Vedle této dvouleté lhůty promlčecí pro právní jednání všedního života obsahuje ruská osnova ještě další kratší lhůtu pro celou skupinu nároků a sice čl. 105. podrobeny jsou pětileté lhůtě promlčecí všechny nároky na opětuující se dávky, totiž propadlé úroky, nájemné, dávky doživotních a jiných důchodů, dividendy a jiné periodické dávky, jako zejména kupony soukromých papírů (nikoli však říšských cenných papírů, které se dle ústavu kreditního promlčují teprv v 10 letech).

Pod ustanovení pětiletého promlčení čl. 105. osnovy ruské nelze však vřaditi splácení kapitálu ve lhůtách mezi stranami smluvených; nýbrž tu dle motivů má platiti jenom desítiletá lhůta promlčecí; avšak annuity, t. j. ony menší, pořadu let současně s úroky konané splátky kapitálové motivy přece podrobuji pětiletému promlčení — v čemž není ovšem úplné důslednosti, ale rozhodoval tu patrně názor, že kapitálová splátka annuity jest z pravidla menší než splátka úroková, pročež z důvodů prospěšnosti menší dávka podrobena osudu dávky větší.

Vidno tedy, že osnova ruská, pokud se týče nároků z právních jednání všedního života, přijala zásadně ustanovení německého práva občanského, avšak, pokud se týče dávek opětováných, přijata lhůta švýcarského práva obligčního.

Pozorujíce tento vývoj promlčecích lhůt a vylíčení (byť i neúplné) nynějšího stavu moderních zákonů evropských, pokud se právě těchto promlčecích lhůt týče, poznáváme, že upravení krátkých lhůt promlčecích pro nároky z právních jednání všedního života jest u nás v Rakousku nanejvýš naléhavé a to tím spíše, poněvadž rak. zák. obč. rovněž jako pruský L. R. v době svého vydání opozdil se v příčině té vůči potřebám praktického života. V Prusku potřeba nápravy uznána a náprava zjednána již zákonem z 31. března 1838, při čemž určitě vyslovena nedostatečnost dosavad. zákona — u nás jsme se nápravy takové dosud nedočkali.

Máme za to, že pro nároky z právních jednání všedního života odporučovalo by se přijetí dvouleté lhůty promlčecí ode dne vzniku tohoto nároku ve smyslu německého zák. obch. (§ 196.). Lhůta toliko jednorozční přičila by se poněkud zvyklosti obchodníků činiti roční závěrky a zasílati odběratelům účty teprve po této závěrce, následkem čehož by se státi mohlo, že by obchodník po této závěrce zbyla naprosto nestačitelná lhůta žalobní, bylo-li zboží odebráno na příkl. na počátku roku právě uzavřeného. Ostatně doba ročního uzavírání účtů může býti u různých obchodníků různá, a nemusí se vždy shodovati s rokem občanským.

Co se týče podrobností, totiž pokud se týče otázky, která jednotlivá právní jednání všedního života třeba podrobiti buďto novellou neb novým rakouským zákonem občanským nové dvouleté lhůtě promlčecí, máme na zřeteli především ustanovení 2. a 3. odstavce čl. 147. švýc. zák. obligčního, jež podrobuje promlčecí lhůtě pětileté nároky vzniklé z dodání potravin, ze stravování a z dluhů hospodských; dále nároky za práce řemeslnické, z prodeje zboží v malém, za lékařské ošetřování, za práce právních zástupců, právních agentů, prokurátorů a notářů, za práci úředníků kancelářských, čeledí, nádenníků a dělníků továrních.

Avšak tu sluší vytýkati, že tato ustanovení švýcarská nikterak nevyčerpávají všech druhů nároků z právních jednání všedního života, jež z důvodů praktických — jak ukázáno — třeba podrobiti co možná krátké lhůtě promlčecí. Tak čl. 147. švýc. práva obligčního vystiženy nejsou všechny nároky ze smluv dopravních, železnic, tramwayí, povozníků, lodníků na jízdné, dovozní a náklady; dále nestiženy čl. 147. švýc. zák. oblig. nároky za ubytování, nároky učitelů a mistrů za vyučování, nároky veřejných ústavů za vyučování, ošetřování, nároky učitelů soukromých a j.

Mimo to spojuje čl. 147. švýc. zák. oblig. nároky z práv. jednání všedního života (odst. 2. a 3.) s nároky na opakující se čili periodické dávky (odst. 1.) a podrobuje všechny tyto nároky společně lhůtě promlčecí 5 let. Tu však sluší uvážiti, že nároky z právních jednání všedního života a nároky na opětuující se dávky jsou nároky různorodé právnicky i hospodářsky; při oněch jest význačnou vlastností všednost, každo-

denmost a drobnost — kterých při těchto obyčejně nebývá; za to jest při dávkách periodických závazek povínaného na delší dobu, opakování se dávek v určitých lhůtách a shodnost jednotlivých dávek mezi sebou, jež vesměs na jednom a témže základě, na příkl. je d i n é smlouvě, spočívají, kdežto při nárocích z práv. jednání všedního života uzavírá se každého dne smlouva nová. Proto i pro budoucí rakouský zákon odporučuje se náležitě rozlišování obou druhů právních nároků a to tím spíše, poněvadž pro toto rozlišování položen již dobrý a vhodný základ v dosud platném rak. zák. občanském, jenž podrobuje periodické dávky v § 1480. zvláštnímu tříletému promlčení, kdežto pro nároky z právních jednání všedního života hodí se spíše lhůta kratší, jak vhodně stanovena německým zák. obč. v § 196.

Proto možno přimlouvati se pro budoucí zákonodárství rakouské za recepci tohoto § i jeho podrobných ustanovení, neboť ukázali jsme při probírání sem spadajících ustanovení ruské osnovy, že výtky něm. zák. obč. činěné, alespoň pro naše poměry, nejsou důvodny.

Zdali také při těchto obchodech všedního života má býti zachována povinnost věřitelova § 1425. našeho zák. obč. stanovená, aby na hotový příjem ceny vydal kvitanci — otázka ta přesahuje meze této úvahy. Ač povinnost taková příčí se r y c h l o s t i o b r a t u všedního života, přece jak něm. zák. obč. v § 368., tak i švýcarské právo oblig. v čl. 102. ji zachovaly vůbec tedy též pro detailní obchod všedního života, jak potvrzuje zejména poznámka vydání A c h i l l o v a, předpokládajíc patrně, že odběratel neb kupující ve většině případů všedního života spokojí se ochranou krátké lhůty promlčení a proto kvitance žádati nebude, a že tudíž již krátká lhůta promlčení odběratele dlostatek chrání, třeba kvitance nedostal.

Naproti tomu naši tříletou lhůtu promlčení, vyměřenou § 1480. rak. zák. obč. pro nároky na úroky a dávky se opakující, jak již řečeno, rozhodně sluší zachovati přes to, že jiné zákony, jak ukázáno, mají tu lhůty o 1 až 2 roky delší; neboť tříletá lhůta tato u nás se již tak vžila a osvědčila, že sobě ani představití nemůžeme, že by věřitel požadovati mohl více než tříletý úrok neb tříletý výměnek. Neméně závažným důvodem pro zachování této lhůty však jest, že již přešla do našeho řádu knihovního a vedle §§ 17. a 18. knih. ř. jen tříleté úroky a lhůty a dávky požívají stejného pořadí s kapitálem, tak že by každá

změna tříleté lhůty promlčení měla i za následek otřesení knihovního práva, v příčině té úplně zobecněného. Takovýto obrat nebyl by však ani prospěšný ani žádoucí.

Zachovávajice tříletou lhůtu promlčení pro úroky všeliké a dávky opěťované v pravidelných dobách, nechceme se tím nikterakž přimlouvati pro neporušené zachování textu § 1480. rak. zák. obč. a jeho p o d r o b n é p ř e d m ě t n é určení; neboť jeho znění ukázalo se hned po vydání rak. zákona obč. tak nedostatečným a nejasným, že bylo třeba opětých authentických výkladů o jeho dosahu, jak vykládá S t u p e c k ý v Ger. Zeitg. 1905 č. 29.—31. na základě archivních spisů málo přístupných a — jak myslíme — dosud neznámých.

Stanovením dvouleté lhůty promlčení dle vzoru německého práva občanského budou z dosahu § budoucího rak. zákona obč. (neb jeho novelly), odpovídajícího nynějšímu § 1480. rak. zák. obč., vyloučeny nároky za nájem věcí movitých po živnostensku pronajatých; podrobeny budou tedy tříletému promlčení nároky na činži nájemní z věcí nemovitých a na činži pachtovní, což třeba přesně vysloviti. Dále podrobena bude toliko dvouletému promlčení celá řada nároků na mzdu jmenovaná v § 196. něm. zák. obč., zejména v odst. 7.—11. včetně tak, že tříleté lhůtě promlčení podrobeny budou jen ony nároky námezdní, kteréž nebyly již podrobeny promlčení dvouletému. Ku zamezení pochybnosti bude třeba stanoviti, že tříletému promlčení podrobeny všeliké úroky buď smlouvou neb zákonem stanovené, tedy také úroky z prodlení. Konečně jest třeba, aby budoucí §, odpovídající nynějšímu našemu § 1480. z. obč. a stanovící tříletou lhůtu promlčení, dodatkem povšechným (clausula generalis) »a všechny ostatní pravidelně (ne toliko ročně) se opakující dávky« — k o n č i l s e — dle obdoby § 198. něm. zák. obč. — a n i k o l i h n e d p o č í n a l s e, jako nynější náš § 1480.

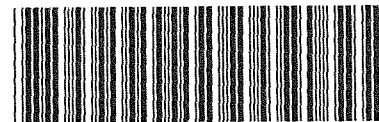
Zajímavo jest, že při jednáních o authentický výklad § 1480., jak S t u p e c k ý podrobně vypisuje, opětně vysloven názor, že třeba stanovení nové krátké lhůty promlčení, kteráž navrhována dokonce jen co jednorocní a to nejhorlivěji se strany i t a l s k é, obeznámené patrně s předpisy code civilu. Těmto tužbám nevyhověno dodnes. Pomoc měla býti opatřena jakž takž tím, že dvorn. dekr. z 21. listopadu 1812 č. 1016 sb. z. s. a z 22. srpna 1836 č. 151 vysloveno, že § 1480. zák. obč.

míněny též úroky z kapitálů a úroky z prodlení, dále tím, že dvor. dekr. z 22. srpna 1836 č. 151 sb. z. soud. rozšířena platnost § 1480. z. obč. též na činže nájemní a pachtovní, a že dekr. dvor. kanc. z 10. dubna 1839 č. 355 vysloveno, že ohledně tříleté mzdy čeledí má platiti právní domněnka, že jest zaplácena.

Seznáváme tedy, že palčivá potřeba krátké lhůty promlčecí pro často naznačené nároky dosud není u nás ukojena, a že pod § 1480. z. obč. vřaděny dodatečnými výklady nároky, které tam dle slovního znění zákona ani nepatří.

REV 1 F

ÚK PrF MU Brno

3129S33157